

Marek Starowieyski, Janina Starowieyska, Czesław Mazur, Stanisław Kalinkowski

---

Biuletyn patrystyczny

Collectanea Theologica 53/2, 143-155

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN PATRYSTYCZNY

Zawartość: I. KOMUNIKATY. 1. Ostatnie tomy *Sources Chrétiennes*. — 2. Kardynał G. M. Garonne o Ojcach Kościoła i o kolekcji *Sources Chrétiennes*. II. PUBLIKACJE. Antyk chrześcijański w publikacjach polskich w r. 1980 (materiały bibliograficzne)*.

I. KOMUNIKATY

1. Ostatnie tomy „Sources Chrétiennes”

Jest truizmem stwierdzenie, że *Sources Chrétiennes* stanowią najważniejszą kolekcję dzieł Ojców Kościoła wydawaną współcześnie. Będziemy się więc starali raz na rok sygnalizować wydane tomy tego zbioru. Ponieważ czynimy to po raz pierwszy, w tym odcinku podamy spis tomów od nr 250, podając odnośniki do innych tomów danego autora wydanych w SCh. Przy autorach niepatrystycznych odnotowujemy jedynie tomy, bez bliższych danych.

250 — Grzegorz z Nazjanzu, *Mowy 27—31*, wyd. P. Gallay (wydawca listów Grzegorza w serii *Belles Lettres* i pracy o rękopisach listów Grzegorza wydanych tamże) oraz M. Jourjon, 1978. *Mowy 1—3* wyd. J. Bernardi, SCh 247, 1978; *Mowy 20—23* wyd. J. Mossay i G. Lafontaine, SCh 270, 1980; *Mowy 24—26* wyd. J. Mossay i G. Lafontaine, SCh 284, 1981. Dalsze tomy przygotowuje ekipa z Louvain pod kierownictwem J. Mossay. Dodajmy, że w SCh listy teologiczne Grzegorza wydał P. Gallay, 208, 1974.

251 — Grzegorz Wielki, *Dialogi*, tom wstępny A. de Vogüé OSB, wydawca *Reguły Mistrza* (SCh 105—107), *Reguły św. Benedykta* (SCh 181—186). *Dialogi I—III*, SCh 260; IV, SCh 265, 1980 wydał wraz z P. Antin OSB.

252—253 — Orygenes, *O zasadach, I—II*, wydali H. Crouzel i M. Simonetti, 1978; ks. III—IV wydali ci sami, SCh 268—269, 1980. W SCh ukazało się wiele dzieł Orygenesesa: *Komentarz do Jana*, p. niżej; *Komentarz do Mateusza* (162); *Przeciw Celsusowi* (132, 136, 147, 150, 277); *Rozprawa z Heraklidesem* (67); *Homilie o Księdze Rodzaju* (7), *Wyjścia* (16), *Liczb* (29), *Kapitańskiej* (286—287, p. niżej), *Pieśni nad pieśniami* (37), *Jeremiasza* (232, 238), o *Ewangelii Łukasza* (87); *List do Grzegorza Cudotwórcy* (148); *Filokalia* (226).

254 — Hilary z Poitiers, *Komentarz do Mateusza*, wyd. J. Doignon, 1978; tom II tegoż komentarza wyd. tenże, SCh 258, 1979.

255 — Gertruda z Helfta, *Herold*.

256 — *Targum do Pentateuchu II*.

257 — Teodoret z Cyru, *Historia mnichów syryjskich, Traktat o miłości*, wyd. P. Canivet, A. Leroy-Molinghen, 1979. Tom pierwszy wydali ci sami w SCh 234, 1977. Ponadto spośród dzieł Teodoreta z Cyru wydano w SCh następujące dzieła: *Listy* (40, 98, 111), *Leczenie chorób hellenizmu* (87; dodać trzeba, że polski przekład tego dzieła wydał ostatnio S. Kalinkowski, Warszawa 1981, IW Pax) i *Komentarz do Izajasza* (276, p. niżej).

258 — por. 254.

---

* Redaktorem niniejszego biuletynu jest Stanisław Kalinkowski, Warszawa.

- 259 — Hieronim, *Komentarz do Mateusza, II*, wyd. E. Bonnard, 1979. Tom I wydał tenże SCh 242, 1977.
- 260 — por. 251.
- 261 — *Targum do Pentateuchu III*.
- 262 — Euzebiusz z Cezarei, *Przygotowanie ewangeliczne IV—V*, 1—17, wyd. O. Zink i E. des Places, 1979. Jest to kolejny tom wielkiego wydania tego dzieła. Inne tomy: ks. I, wyd. J. Sirinelli, E. des Places, SCh 206, 1974; ks. II—III, wyd. E. des Places, SCh 228, 1976; ks. V, 18—36 — VI, wyd. E. des Places, SCh 266, 1980; ks. VII, wyd. G. Schroeder, E. des Places, SCh 215, 1975; ks. XI, wyd. G. Favrelle, E. des Places, SCh 292, 1982. W 1982 r. w wydawnictwie Beauchesne w Paryżu ukazała się książka omawiająca stosunek platonizmu i Pisma Świętego u Euzebiusza pióra wydawcy *Przygotowania*, E. des Places: *Eusèbe de Césarée commentateur*. Ponadto w SCh ukazała się *Historia Kościoła Euzebiusza* (31, 41, 55, 73).
- 263—264 — Ireneusz, *Przeciw herezjom*, wyd. A. Rousseau, L. Doutreleau. Inne tomy tego dzieła: ks. II, wyd. ci sami, SCh 293—294, 1982; ks. III, wyd. ci sami, SCh 210—211, 1974; ks. IV, wyd. A. Rousseau, B. Hemmerdinger, Ch. Mercier, L. Doutreleau. Mamy więc wraz z *Apodeixis* (SCh 62) całe zachowane dzieło Ireneusza wydane przez ekipę SCh — hold patrologów lyońskich dla wielkiego patrona Lyonu.
- 265 — por. 251.
- 266 — por. 262.
- 267 — *Scholia ariańskie do synodu w Akwilei*, wyd. R. Gryson, 1980.
- 268—269 — por. 252.
- 270 — por. 250.
- 271 — *Targum do Pentateuchu IV*.
- 272 — Jan Chryzostom, *O kapłaństwie*, wyd. J. M. Malingrey, 1980.
- 273 — Tertulian, *Do żony*, wyd. Ch. Mounier, 1980. Inne dzieła Tertuliana wydane w SCh: *Przeciw Walentynianom*, p. niżej; *Preskrypcja* (46); *O Ciele Chrystusa* (216—217); *O ubraniu kobiet* (173); *O chrzcie* (35).
- 274 — *Listy pierwszych kartuzów*.
- 275 — Ps. - Makary, *Dzieła duchowe I, Homilie własne kolekcji III*, wyd. V. Desprez, 1980.
- 276 — Teodoret z Cyru, *Komentarz do Izajasza, I*, wyd. J. N. Guinet, 1980. Por. 257.
- 277 — Jan Chryzostom, *Homilie do Ozjasza*, wyd. J. Dumortier, 1981.
- 278—279 — Klemens Aleksandryjski, *Stromata V*, wyd. A. du Bouilleuc, 1981.
- 280—281 — Tertulian, *Przeciw Walentynianom*, wyd. J. C. Freduille, 1981.
- 282 — *Targum do Pentateuchu V*.
- 283 — Roman Melodos, *Hymny V* (hymny na NT i okolicznościowe), wyd. J. Grosdidier de Matons, 1981. Poprzednio dzieła Romana ukazały się w SCh 99, 110, 114, 128. Ich wydawca, J. Grosdidier de Matons, wydał również wielką monografię poświęconą Romanowi: *Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance*, Paris 1977.
- 284 — por. 250.
- 285 — św. Franciszek z Asyżu, *Dzieła*.
- 286—287 — Orygenes, *Homilie o Księdze Kapłańskiej*, wyd. M. Bourret. Por. 252.
- 288 — Wilhelm z Bourges, *Księga wojen Pana*.
- 289 — Laktancjusz, *O gniewie Bożym*, wyd. C. Ingremau, 1982. Inne dzieła Laktancjusza w SCh: *Jak umierali prześladowcy* (39); *Institutiones Divinae*, V, (204—205); *Dzieło Boga Stwórcy* (213—214).

290 — Orygenes, *Komentarz do Jana*, IV, wyd. C. Blanc (zawiera ks. XIX—XX), 1982. C. Blanc wydała już trzy tomy tego komentarza: SCH 120 (ks. I—V), 157 (VI i X), 22 (XIII).

291 — Cyprian, *Do Donata, O cierpliwości*, wyd. J. Molager, 1982.

292 — por. 262.

293—294 — por. 263.

W druku są następujące tomy: Jan Chryzostom, *Panegyryk św. Pawła* (A. Piédagnel); *Reguły Ojców* (A. de Vogüé); Egeria, *Dziennik podróży* (P. Maraval).

W najbliższym czasie ukazą się: II t. *Komentarza Teodoretą z Cyru do Izajasza* (J. N. Guinot); Orygenes *Filokalia* (1—20) i *List do Afrykanusa* (M. Harl); Bazyli Wielki, *Przeciw Eunomiuszowi* (L. Dutreleau, G. M. de Durand); Euzebiusz, *Przygotowanie Ewangeliczne*, ks. XII—XII (E. des Places); Tertulian, *O pokucie* (Ch. Meunier); Jan Chryzostom, *Komentarz do Izajasza* (J. Dumortier).

ks. Marek Starowieyski, Warszawa

2. Kardynał G. M. Garonne o Ojcach Kościoła i o kolekcji „Sources Chrétiennes”

W jesieni 1982 r. odbyły się w Paryżu uroczystości związane z wydaniem trzechsetnego tomu kolekcji *Sources Chrétiennes*. Warto więc przypomnieć przemówienie kard. Garonne wygłoszone w Rzymie 15 III 1973 r. z okazji wydania dwusetnego tomu tej kolekcji, tym bardziej, że zawiera ono szereg myśli poświęconych Ojcom Kościoła.

Przypadł mi zaszczyt i radość powitania, jeśli mi wolno użyć tego wyrażenia, w imieniu Kościoła, bo chodzi tu o zaszczyt i radość dla Kościoła, a mianowicie o dwusetny tom waszego wydawnictwa¹. Proszę mi darować, że przetransponuję wiersz poety, nieco go zmieniając: „Dzieło wiary, które potrzebuje wiele miłości”. Takim jest to przedsięwzięcie, powiem więcej — przygoda, której znaczenie mamy teraz mierzyć oraz wskazać na trudności pokonane przez wytrwałość wykazywaną przez lat trzydzieści.

W 1826 r. w liście adresowanym do Newmana, jego siostra przekazuje mu prośbę ich najmłodszej siostry: „Mary zapytuje cię, czy nie byłbyś tak uprzejmy, aby w następnym liście do niej wyjaśnić jej, na co służy czytanie Ojców Kościoła”. Ojciec Bouyer, który cytuje te słowa, dodaje z nieco zgryźliwym humorem: „Wielu chrześcijan mogłoby doznać pokusy postawienia tego pytania. Boję się jednak, że niejeden duchowny odpowiedziałby na to pytanie, że po prostu nie służy na nic”. Nie próbuję pytać, jak by odpowiedź na to pytanie wyglądała dzisiaj — o. Bouyer pisał to w 1947 r. Jedno jest jednak pewne — że Kościół tak tego nie rozumie.

Na pytanie, czym są Ojcowie dla Kościoła, wystarczy szukać odpowiedzi w jego nauce, w jego tradycji: Kościół uważa w nich Ojców za element najważniejszy w jego *praxis*, o czym świadczy wielki i szczęśliwy wysiłek Kościoła wyrażony w lekcjonarzu danym duchownym w oficjum czytań. Niewątpliwie wielu z nich wycofa się z pojęć, które im przypisuje o. Bouyer, co da im osiągnąć świadomość prawdziwego objawienia i świata, który się przed nimi otwiera.

Ojcowie! Nie może być mowy o matematycznym określeniu epoki, w której żyli pisarze chrześcijańscy zasługujący na ten tytuł. Z prawdziwą przykrością odmawia się go św. Bernhardowi. Ale jest pewne, że ich względna bliskość czasowa początkom chrześcijaństwa stanowi część ich określenia. Jest także rzeczą pewną, że łaska twórcza — apostołska, z której wywodzą

¹ Przekład na podstawie: Bulletin des amis de Sources Chrétiennes, nr 29, 1973, s. 5—9.

się Pisma Nowego Testamentu, w pewien sposób została przedłużona i była kontynuowana w ciągu pierwszych stuleci, podczas tych chwil uprzywilejowanych i krytycznych, gdy wiara w stanie lodzenia się przeżywała przygodę swojej integracji z myślą i kulturą świata, w którym zajęła należne miejsce. Reakcje tej myśli i kultury stanowiły równocześnie wymagania i groźbę. Wymagania koniecznych określeń, groźbę na przemian pochłonięcia czy też asymilacji — by tylko wysunąć groźbę — albo okaleczeń śmiertelnych i trynitarnych, którą trzeba tu przypomnieć.

Można śledzić ten pasjonujący okres odtwarzając wątek kolejnych problemów ostatecznie ustalanych i dramatycznie przeciwstawianych: Czy człowieczeństwo Chrystusa jest czymś innym niż pozornym przyodzieniem Jego Boskości? Czy Chrystus jest Bogiem w ścisłym tego słowa znaczeniu? Jeśli zaś naprawdę jest człowiekiem, to czy nie jest człowiekiem, w którego wstąpił Bóg? Czy Boskość w tym niestychnym połączeniu nie wchłonęła człowieka w całości lub w części? I jeszcze: Jak tłumaczyć ten dualizm i tę jedność? Trzeba zauważyć logikę tych pytań i stawkę, którą przedstawiają. Rozumie się, że te zmagania mogły być przybrać charakter tragiczny i spowodować znane powszechnie zamieszanie, ale rozumiemy też, że dyskusje te były nie do uniknięcia.

Ale nie chodzi tu tylko o dyskusję: byli w nią zaangażowani ludzie i można, interesując się ideami, interesować się także ludźmi. Widać wtedy, jak ukazują się, jedna po drugiej, zadziwiające i cudowne osobowości: św. Klemens Rzymski, św. Polikarp, św. Ignacy Antiocheński, współczesny albo prawie współczesny ostatniemu z Apostołów i którego gorliwość dla Chrystusa i żarliwość doktrynalna zdają się być przedłużeniem nauki samego św. Jana. Św. Ireneusz, stojący jak skała niewzruszona pośród licznych i powtarzających się ataków gnozy, św. Justyn czy Klemens Aleksandryjski, największy spośród polemistów, stawiający czoła zaciekłemu atakom pogaństwa i judaizmu. Orygenes, mimo swoich zuchwałości godny zajmując miejsce pośród Ojców. A najwięksi: św. Atanazy, dwóch Cyryłów: Aleksandryjski i Jerozolimski, św. Jan Chryzostom, dwaj Grzegorz, św. Bazyli, św. Ambroży, św. Augustyn.

Rozumie się Newmana odkrywającego tych ludzi Bożych, którzy dawali mu żywą świadomość Kościoła, i którego ogarnia względem nich miłość tak gorliwa, że nikt zapewne nie powiedział lepiej od niego, czym może być w duszy chrześcijańskiej miłość względem Ojców. „Otwieram w uniesieniu tom *in folio* Ojców. Czczę świętych nowoczesnych, ale miłość zachowuję dla tych, których głosy usłyszałem. Widzę ich, znajdują się bardzo blisko nich, odróżniam dźwięk ich głosów. Czytać ich korespondencję to jakby z nimi rozmawiać. Powiedziałoby się, że ci wielcy mężowie brali do rąk pióro tylko po to, by się nam zwierzać. Ich kontrowersje są też ich korespondencja. Włączają swoją osobowość, to co boskie i to co ludzkie, do dzieła polemicznego czy dydaktycznego, które tworzą. Ich posłanie doktrynalne jest pisane nie na tablicach kamiennych, ale na tym, co Kościół nazywa „tablicami naszych serc cielesnych”.

Są oni rzeczywiście „Ojcami”, i to z jedyne go powodu. Nawet jeśli ten powód może się rozciągać i rozciąga się na innych w Kościele, oni pozostają Ojcami w szczególny sposób. Przyczynili się bowiem, jak to dobrze powiedział o Congar, do „zrodzenia” w stopniu wybitnym naszego Kościoła, do określenia etapu decydującego i unikalnego w jego rozroście. Autentyczność, pełnia — nie znajdują innych słów, by wypowiedzieć to, co odczuwamy, gdy staramy się wniknąć w to, co Niemcy nazywają „przeustrzenia” tych „starych świętych”, oddychać razem z nimi, słuchać ich i wejść z nimi w poufałość, którą oni nam ofiarują. Chciałoby się tu zacytować tę czy inną stronę, w której Newman pozwala nam dojrzeć tę przedziwną wspólnotę dusz ze św. Janem Chryzostomem: „Należał on do ludzi, którzy umieli jednocześnie robić sobie przyjaciół i nieprzyjaciół. Ale jego przyjaciele kochali go miłością mocniejszą od śmierci i bardziej gorącą niż piekło. Był zawsze pełen zaufania. Był jak dzień wiosenny: świetla-

ny i deszczowy, błyszczący poprzez deszcz". Aż żał przerywać cytaty w tym miejscu.

Zapożyczam od o. Bouyer parę linii gęstych i mocnych, w których streszcza to, czego można się spodziewać po obcowaniu z Ojcami. „Trzeba nam czerpać pełnię i jedność widzenia wiary, charakter religijny i egzystencjalny inteligencji, a w końcu wdzięczność uwielbiającą tajemnicę w dogmacie — oto są dobrodziejstwa, których trzeba się spodziewać (z kontaktu z Ojcami)". Nierozłączni od powrotu do Biblii i liturgii powinni nam oddać takie chrześcijaństwo, w którym wszystko byłoby żywe, gdzie nie byłoby werbalizmu, i które ostatecznie kończy się w najczystszej adoracji Boga, uznanego jednocześnie za Króla *tremendae maiestatis* i za Boga miłości.

Sredniowiecze znało przede wszystkim św. Augustyna. Wiadomo, z jakim gorliwym nabożeństwem uczyniło go swoim mistrzem. Nie mogło uczynić więcej przy stanie źródeł, jakie wtedy miało do dyspozycji. Nasza obecna sytuacja jest lepsza. Możemy z zasobami wiedzy historycznej i z postępowaniem w teologii pograć się na nowo w tej olbrzymiej i zdumiewającej literaturze. By zdać sobie sprawę z tego, co może nam dać znajomość Ojców i obcowanie z nimi, wystarczy pomyśleć o nierównanej jakości tych ludzi, którzy w naszym otoczeniu tego doświadczyli. Jaka zdrowa teologia, jaka siła wiary, jaka jedność duszy, jaka zdolność odpirania trudności, które nieustannie podnosi historia, jaka miłość Chrystusa i Kościoła przeświecają przez najbardziej ścisłe analizy! Wczoraj to był o. Lebreton, dziś, by nie wymieniać innych, o. de Lubac, którego tak liczne prace zaznaczają się naturalnie jako dalszy ciąg dzieł patrystycznych, które je wykarmiły. Wymowa jego prac została tak doskonale wymową Ojców, że nawet najmniejsze prace dają się poznać przez bogactwo odwoływania się tam, gdzie są żywe korzenie ich myśli. Wspominając go wspominam jednocześnie jednego z głównych inicjatorów serii *Sources Chrétiennes*, tak jak witam tutaj, w osobie o. Mondésert, niezmordowanego mistrza tego dzieła i całą dzisiejszą ekipę.

Ale to musi wystarczyć, by nam pomóc w odnalezieniu na nowo świątectwa o niezbędnym oparciu, ofiarowanym Kościołowi dzisiejszemu w osobach Ojców: nie może się on obyć bez tych świateł. Musi nam to wystarczyć, abyśmy sobie uświadomili bezcennność usług oddanych nam przez twórców tego zbioru. Nie do mnie należy pochwała ścisłości naukowej i zalet wstępów i tłumaczeń — myślę tu o powodzeniu wydania św. Ambrożego i św. Leona; myślę także o rozległości ich zasięgu, w który włączają nawet pisarzy wschodnich, tak mało nam znanych.

Myślę też o bohaterskiej wytrwałości, której owoce zbieramy. Dawniej, na początku naszego stulecia, urodziła się kolekcja obiecująca, choć bardziej ograniczona w swoich zainteresowaniach, ale znikła niebawem, pokonana przez różnego rodzaju trudności². Jaką sumę prac przedstawia wydanie tych dwustu tomów: poszukiwania współpracowników na czterech krańcach świata, aby zapewnić jak najlepszą jakość pracy; drobiazgowo przygotowanie tekstów, rewizja tłumaczeń! Jakże zapewne pokusy zniechęcenia wobec ogromu przedsięwzięcia, którego jedyną widoczną gwarancją jest Opatrzność. Pewnie, wiara nie jest niczym, ale tu potrzeba wiary: wiary, miłości i zaufania Bogu i miłości Kościoła.

Ci, którzy są pogrążeni w którymkolwiek z tych tomów, ci, którzy mierzą rolę tych publikacji w życiu współczesnego Kościoła, mogą tylko podziękować tym, którzy od dłuższego czasu dźwigają ciężar tego dzieła. Nic nie może obecnie zastąpić tego przedsięwzięcia, które dostarcza narzędzi pracy ściśle naukowych, choć nie będących tylko technicznymi. Ileż dokumentów z pierwszej ręki dla historii Kościoła, z których wiele nie było jeszcze do-

² Mowa tu o serii *Textes et documents pour étude du christianisme*, wydawanej przez H. Hemmera i P. Lejay, Paris 1904—1920; ukazało się 20 tomów.

stępnych w tej formie! Jaki skarb dla egzegezy! Duchowość znajduje tu nieprzebrane źródła, a ekumenizm — przez współdziałanie z autorami protestanckimi i prawosławnymi i przez samą naturę tekstów publikowanych — otrzymuje cenny bodziec. Jakim skarbem są dzieła św. Leona, św. Ambrożego, św. Jana Chryzostoma czy św. Cyryla, gdy chodzi o kaznodziejstwo i liturgię! Jednej tylko rzeczy można by sobie życzyć: aby ta kolekcja stała się lepiej znana i by wielu chrześcijan, którzy o niej nie wiedzą, mogło ją odkryć i z niej korzystać.

Tym, którzy są odpowiedzialni za tę kolekcję, wyrażam więc głębokie podziękowanie w imieniu Kościoła. W tych trudnych czasach, kiedy Kościół zapytuje o siebie samego, można na pewno powiedzieć do wielu: „Idźcie do źródeł (*sources*), zobaczycie, jakie światło, jaki pokój, jaką pewność tam znajdziecie”.

tłum. Janina Starowieyska, Warszawa

II. PUBLIKACJE

Antyk chrześcijański w publikacjach polskich za r. 1980 Materiały bibliograficzne

W niniejszym przeglądzie bibliograficznym zarejestrowano publikacje (głównie patrystyczne), które ukazały się w druku w roku 1980. W nielicznych przypadkach włączono tu również artykuły z wcześniejszych roczników czasopism, których druk — a więc i obieg czytelniczy — opóźniony został w stosunku do daty, którą są oznaczone.

Z wielu możliwych form układu bibliografii, biorąc pod uwagę jej nie wielką objętość (a więc i łatwość w ogarnięciu całości) zastosowano układ najprostsz, oddzielając jedynie tłumaczenia tekstów wczesnochrześcijańskich od opracowań ułożonych w porządku alfabetycznym ich autorów.

Teksty

1. *Akatyst ku czci Bogurodzicy. Starożytny liturgiczny hymn maryjny z dodatkami oficjów towarzyszących. Przekład hymnu „Akatyst” M. Bednarz SI. Przekład pozostałych tekstów liturgicznych R. R. Piętka MIC, J. S. Gajek MIC. Rzym 1980 (Nakł. Księży Marianów, Tip. „Abilgraf”), ss. 107, nlb. 1,33, XIII, nlb. 2, err.*

2. *Apokryfy Nowego Testamentu*. Pod red. M. Starowieyskiego. T. 1: *Ewangelie apokryficzne*. Lublin 1980 TN KUL, ss. 406, nlb. 1, tabl. k. nlb. 12 + ss. nlb. 9, 410—756, nlb. 4, tabl. k. nlb. 12.

3. Augustyn św.: *List 130. Kiedy się modlisz*. Oprac. i tłum. W. Eborowicz. „W Drodze” 1980 nr 2 s. 101—106.

4. Augustyn św.: *O naturalnym poznaniu Boga*. (Tekst łac. i tłum. polskie). Tłum. F. Drączkowski. [W.]: *Z filozofii św. Augustyna i św. Bonawentury*. Warszawa 1980 ATK, s. 13—30 (= *Opera Philosophorum Medii Aevi. Textus et Studia*, 3).

5. Augustyn św.: *Pisma egzegetyczne przeciw manichejczykom*. Tłum. J. Sulowski. Wstęp i oprac. W. Myszor. Warszawa 1980 ATK, ss. 399, nlb. 1 (PSP, t. 25).

6. Augustyn św.: *Reguła*. Oprac. M. Starowieyski. „W Drodze” 1980 nr 7 s. 12—27.

7. Augustyn św.: *Wartości małżeństwa*. Z łac. przetł. i oprac. W. Eborowicz. Pelplin 1980 W.S.D., ss. 96, nlb. 1 (*Antologia pism o małżeństwie i rodzinie*. Cz. 1. *Pro familia* 1).

8. Benedykt św.: *Jaki powinien być opat*. Z „Reguły”. „Tygodnik Powszechny” R.34:1980 nr 19 s. 2.

9. Cyryl Aleksandryjski św.: *Wykład prawdziwej wiary*.

W obronie tytułu *Bogarodzica. Homilie efeskie*. Tłum. W. Kania. Wstęp E. Stanuła. Opracowanie E. Stanuła i S. Kalinkowski. Warszawa 1980 ATK, ss. 270 (PSP, t. 18).

10. Doroteusz z Gazy: *Nauki ascetyczne*. Tłum. M. Borkowska. Wprowadzenie i opracowanie M. Borkowska, E. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, ss. 171 (PSP, t. 27).

11. Efreem św.: *Pieśń Pustyni Syryjskiej*. Tłum. W. Kania. Tarnów 1980 [Nakł. tłumacza] Druk. Narodowa, Zakł. Nr 16, ss. 28.

12. Efreem św.: *Wszystka piękna jesteś*. Tłum. W. Kania. Tarnów 1980 [Nakł. tłumacza] Druk. Narodowa, Zakł. Nr 16, ss. 21, nb. 3.

13. Herakleon: *Fragmety*. Tłum. S. Kalinkowski, oprac. W. Myszor. „*Studia Theologica Varsaviensia*” R.18:1980 nr 2 s. 265—298.

14. Hezychiusz z Jerozolimy: *Maryjne homilie* (IV, V, VI). Wstęp i tłum. L. Gładyszewski. „*Studia Gnesnensia*” T.4:1978 s. 175—207.

15. „*Karmię was tym, czym sam żyję*”. Ojcowie Kościoła komentują ewangelie niedzielne roku C. Oprac. M. Starowieyski. Kraków 1980 Społ. Inst. Wydaw. „Znak”, ss. 433, nb. 3 (Ojcowie żywi, III).

16. Metody z Olimpu św.: *Uczta*. Orygenes: *Homilie o Pieśni nad Pieśniami. Zachęta do męczeństwa*. Przeł. S. Kalinkowski. Wstęp i oprac. E. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, ss. 196 (PSP, t. 24).

17. Nemesios z Emezy: *O naturze człowieka* (fragm. traktatu). Tłum. i oprac. A. Kempfi. „*Novum*” 1980 nr 7 s. 106—124.

18. *Opinie Ojców Kościoła o ojcostwie św. Józefa. Mała antologia patrystyczna o św. Józefie*. Wybór i tłum. A. Bober. [W]: Filas F. L., *Święty Józef, człowiek Jezusowi najbliższy*. Kraków 1979. Wyd. Apost. Modlitwy, s. 80—99, 393—429.

19. Orygenes: *Homilie*. Wybór i oprac. K. J a s m a n. „Znak” R. 32:1980 nr 5/6 s. 770—776.

20. Sozomenus Hermias: *Historia Kościoła*. Przeł. S. Kazikowski, wstępem opatrzył Z. Zieliński. Warszawa 1980 I. W. „Pax”, ss. 652.

21. *Starożytne reguły zakonne*. Przełk. zbiorowy. Wybór, wstępy i oprac. M. Starowieyski. Oprac. red. E. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, ss. 343 (PSP, t. 26).

22. *Śmierć — tragedia czy wyzwolenie. Kartki z eschatologii Ojców Kościoła*. Tłum. i oprac. R. Andrzejewski. „*Ateneum Kapłańskie*” 1980 t. 95 z. 1 s. 91—95.

Opracowania

23. Abramowiczówna Z., *W poufatej przyjaźni z Bogiem*. [Wspomnienia o L. Małunowiczównie]. „*Tygodnik Powszechny*” R.34:1980 nr 27 s. 7.

24. Andrzejewski R., *Kult relikwii według św. Ambrożego*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.26:1979 z. 4 s. 73—78.

25. Andrzejewski R., *Myśl społeczna św. Bazylego Wielkiego w nauce św. Ambrożego*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.27:1980 z. 4 s. 179—182.

26. Andrzejewski R., *Sytuacja dydaktyczna patrologii w seminariach duchownych*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.26:1979 z. 4 s. 53—61.

27. Bober A., „*Pięćdziesiąt homilii św. Augustyna*”. Kartka z dziejów polskiej patrystyki. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.26:1979 z. 4 s. 145—161.

28. Bober A., *Św. Gaudenty z Brescji — zapomniany kaznodzieja*. „*Ateneum Kapłańskie*” 1980 t. 94 s. 85—94.

29. Borkowska M., *Mniśi — szaleńcy hierarchii wartości* [Ojcowie Pustyni]. „Znak” R.32:1980 nr 12 s. 1538—1549.

30. Ceran W., *Kościół wobec antychrześcijańskiej polityki cesarza Juliana Apostaty*. Łódź 1980 Uniwersytet Łódzki, ss. 235, nrb. 1 (*Acta Universitatis Lodziensis. Folia historica. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki humanistyczno-społeczne. Seria I Nr 63*).
31. Chmiel J., *Uzdrowienie opętanego z Gerazy w sztuce starożytności*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1980 nr 4 s. 219—221.
32. Czysz B., *De notione civitatis Dei apud Sanctum Irenaeum* (*Adv. Haer.* 5,35,2). [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula*. Warszawa 1980 ATK, s. 9—36 (= *Studia Antiquitatis Christianae*, t. 2).
33. (D. T.), *Ku czci św. Benedykta. Symposium patrystyczne we Wrocławiu*. „Słowo Powszechne” R.34:1980 nr 234 s. 5.
34. Dembska A., (Rec. z: A. S. Atiya, *Historia kościołów wschodnich*. Warszawa 1978). „Euhemer” 1980 nr 1 s. 99—102.
35. Drączkowski F., *Agape u Klemensa Aleksandryjskiego*. Pelplin 1980 W.S.D., ss. 149.
36. Drączkowski F., *Kerygmat pisemny w teorii i praktyce Klemensa Aleksandryjskiego*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 6 s. 21—43.
37. Drączkowski F., *Miejsce i rola bojaźni Bożej (fobos) na drodze dążenia do doskonałości chrześcijańskiej według Klemensa Aleksandryjskiego*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.27:1980 z. 3 s. 21—30.
38. Drączkowski F., *Qua paideia Clemens Alexandrinus imbutus appareat in animadvertenda falsa gnosi*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula*. Warszawa 1980 ATK, s. 37—83 (= SACH., t. 2).
39. Drączkowski F., *Wychowawcza funkcja prawa Starego Testamentu w koncepcji Klemensa Aleksandryjskiego*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 3 s. 17—30.
40. Eborowicz W., *Biskupie refleksje Augustyna z Hippony nad sobą i swą pasterską postugą*. „Studia Pelplińskie” 1979 s. 91—107.
41. Eborowicz W., *Polska recepcja augustyńskiej interpretacji automatyzmu kartezjańskiego*. „Roczniki Filozoficzne” T. 28:1980 z. 1 s. 253—260.
42. Filarska B., *La structure architectonique des baptistères au IVe siècle*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula*. Warszawa 1980 ATK s. 84—88 (= SACH., T. 2).
43. g.n., *Tynieckie obchody urodzin św. Benedykta*. „Życie i Myśl” 1980 nr 10 s. 120—123, nr 11 s. 80—84.
44. Gieysztor A., Kłoczowski J.: *Patron Europy [św. Benedykt]*. „Więź” 1980 nr 7/8 s. 61—77.
45. Gołgowski T., *Sanktuarium św. Menasa w Abú Mena (Egipt) — archeologia a tradycja literacka*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 4 s. 119—127.
46. Górny J. J., *La preghiera e l'Eucaristia nelle comunità monastiche alla luce degli scritti di San Girolamo*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula*. Warszawa 1980 ATK, s. 89—109 (= SACH., t. 2).
47. Górny J. J., *Modlitwa i Eucharistia w życiu wspólnot monastycznych z przełomu IV—V w. w świetle pism św. Hieronima*. „Studia Warmińskie” T.16:1979 s. 463—475.
48. Górski T., *La terminologie de la messe chez Saint Grégoire le Grand (la messe au point de vue lexicographique)*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula*. Warszawa 1980 ATK, s. 110—127 (= SACH., t. 2).
49. Gribomont J., *Święty Bazyli ewangeliczny rewolucjonista*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.27:1980 z. 4 s. 183—198.
50. Gruszka P., *Grzegorz z Nazjanzos wobec palących problemów swojej epoki* [W]: *1500-lecie upadku cesarstwa zachodniorzymskiego. Ma-*

teriały Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego w Karpaczu 8—9 grudnia 1976 r. Pod red. E. Konika. Wrocław 1979 s. 275—297 (=Acta Universitatis Wratislaviensis No 449. Antiquitas VIII).

51. Haussig H.-W., *Historia kultury bizantyńskiej*. Przeł. T. Zabiudowski. Wyd. 2. Warszawa 1980 PIW, ss. 545, mapa 1, tabl., err.

52. Hejmo K., *Śladami patriarchy Zachodu*. „W Drodze” 1980 nr 1 s. 96—101.

53. Hryniewicz W., „Zstąpienie do piekieł” w tradycji wschodniej. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 3 s. 41—52.

54. Hryniewicz W., *Znaczenie patrystycznej idei przeobstwienia dla soteriologii chrześcijańskiej*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.27:1980 z. 2 s. 19—34.

55. Jaczynowska M., *Kult Herkulesa jako główny element opozycji pogańskiej przeciw chrześcijaństwu w III i IV wieku*. [W]: 1500-lecie upadku cesarstwa zachodniorzymskiego. *Materiały...* Pod red. E. Konika. Wrocław 1979 s. 147—154 (=Acta Univ. Wratisl. No 449. Antiquitas VIII).

56. Jan Paweł II, *List apostolski... na 1600-lecie śmierci św. Bazylego Wielkiego: „Patres Ecclesiae”*. Osservatore Romano” (wyd. pol.). R.II:1980 nr 3 s. 14—16.

57. Jan Paweł II, *List apostolski... w 1500 rocznicę urodzin św. Benedykta*. „Osservatore Romano” (wyd. pol.) R. II:1980 nr 12 s. 11—13.

58. Jan Paweł II, *O sens ludzkiego przeznaczenia. Homilia* [ku czci św. Benedykta] *wygotowana w Nursji 23 marca 1980 r.* „Osservatore Romano” (wyd. pol.) R.II:1980 nr 4 s. 17—18; [toż, przedr. w]: „Znak” R.32:1980 nr 12 s. 1531—1537.

59. Jankowski A., „Łańcuch Chrystusa”. *Chrystocentryczna motywacja działania w „Regule” św. Benedykta*. „Znak” R. 32:1980 nr 12 s. 1545—1563.

60. Jasman K., *Egzystencja ludzka w świetle homilii paschalnej Melitona z Sardes*. „W Drodze” 1980 nr 6 s. 9—14.

61. Jastrzębowska E., *Katakumbalia*. „Tygodnik Powszechny” R.34:1980 nr 34 s. 6.

62. Józefowicz-Dzielska M., „Vita Apollonii” *Filostrata i jej związki z literaturą wczesnochrześcijańską (stan badań)*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, s. 128—136 (=SACH., t. 2).

63. Józefowicz-Dzielska M., *Kilka uwag na temat żywotności idei pogańskich w IV i pierwszej połowie V w.* [W]: 1500-lecie upadku cesarstwa zachodniorzymskiego. *Materiały...* Pod red. E. Konika. Wrocław 1979 s. 155—160 (=Acta Univ. Wratisl. No 449 Antiquitas VIII).

64. Kabaj J., *Judeochryścianizm a chrześcijaństwo*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studia Religioznika” Z. 5:1980 s. 23—41.

65. Kaczmarewski M., *Łacina starochrześcijańska (istota, charakterystyka, rozwój, problemy badawcze)*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 4 s. 35—44.

66. Kaczmarewski H.J., *Święty Hieronim i jego dzieło*. „Novum” 1980 nr 4 s. 150—155.

67. Kamienik R., *Kościół i hierarchia kościelna wobec „barbarzyńców”. Nowy stosunek do ludów nierzymskich i kształtowanie się „wspólnoty narodów”*. [W]: 1500-lecie upadku cesarstwa zachodniorzymskiego. *Materiały...* Pod red. E. Konika. Wrocław 1979 s. 161—178 (=Acta Univ. Wratisl. No 449. Antiquitas VIII).

68. Kania W., *Cytra Ducha Świętego* [św. Efrema Syryjczyka]. Tarnów 1980 [Nakładem autora], Druk. Narodowa, Zakł. Nr 16, ss. 22, nlb. 2.

69. Kania W., *Tłumacz niebios* [św. Bazyli Wielki]. Tarnów 1980 [Nakł. autora], Druk. Narodowa, Zakł. Nr 16, ss. 22, nlb. 2.

70. Kardaszewicz J., (Rec. z: M. Simon, *Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa*. Warszawa 1979). „WTK” 1980 nr 14 s. 14—15.

71. Kotula T., *Civitas Dei i civitas terrena w społeczeństwie północnoafrykańskim doby św. Augustyna*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanuła Warszawa 1980 ATK, s. 137—162 (= SACH., t. 2).
72. Kowalczyk S., *Bóg jako najwyższe dobro według św. Augustyna*. [W]: *Z filozofii św. Augustyna i Bonawentury*. Warszawa 1980 ATK, s. 31—158 (= *Opera Philosophorum Medii Aevi. Textus et Studia* t. 3).
73. Kowalczyk S., *Koncepcja człowieka u św. Augustyna*. „*Studia Sandomierskie*” T.1:1980 s. 289—301.
74. Krawczuk A., (Rec. z: M. Simon, *Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa I—IV w.* Warszawa 1979). „*Nowe Książki*” 1980 nr 8 s. 50—51.
75. Krawiecki M., *Ks. Józef Bilczewski, archeolog, badacz wczesnochrześcijańskiej ikonografii*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, s. 163—195 (= SACH., t. 2).
76. Kurdziałek M., *Mistrz Eckhart i jego paryskie kazanie na dzień św. Augustyna*. „*Roczniki Filozoficzne*” T.27:1979 z 1 s. 169—181.
77. Labuda G., *Nowe syntezy schyłkowych „wędrowek ludów” w Europie wschodniej i środkowej (VI—XI w.)*. „*Roczniki Historyczne*” R.46:1980 s. 175—186.
78. Lichaczow D., *„Słońce mu ciemnością drogę zagradzało”. Nauka o świetle Jana Damasceńskiego czy Dionizego Areopagity w „Słowie o wyprawie Igora”?* Tłum. z ros. E. Janus. „*Pamiętnik Literacki*” R.71:1980 z. 4 s. 123—125.
79. Lichaczowa W., *Tradycje sztuki antycznej we wczesnobizantyjskim malarstwie sztalugowym*. Tłum. z ros. A. Szymański „*Literatura na Świecie*” 1980 nr 12 s. 162—173.
80. Longosz S., *Argument patrystyczny w okresie sporów ariańskich (318—362)*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, s. 196—212 (= SACH., t. 2).
81. Longosz S., *Rodzinne wychowanie dziecka według św. Bazylego*. „*Currenda. Pismo Urzędowe Diecezji Tarnowskiej*” 1980 nr 7/9 s. 249—258.
82. Łoposzko T., (Rec. z: *Vademecum historia starożytnej Grecji i Rzymu*. Pod red. E. Wipszyckiej. T. I. Warszawa 1979). „*Nowe Książki*” 1980 nr 9 s. 40—41.
83. Malinowski A., *10-lecie Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.26:1979 z. 4 s. 7—22.
84. Małunowiczówna L., *Antyk chrześcijański*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.26:1979 z. 4 s. 23—34.
85. Małunowiczówna L., *Kongresy patrystyczne*. „*Ateneum Kapiańskie*” 1980 t. 95 z. 2 s. 294—297.
86. Małunowiczówna L., *Listy konsolacyjne Teodoret z Cyru*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, s. 213—235 (= SACH., t. 2).
87. Małunowiczówna L., *Listy konsolacyjne i mowy żałobne Grzegorza z Nazjanzu*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.25:1978 z. 4 [druk: 1980] s. 173—202.
88. Małunowiczówna L., *Możliwość pracy nad antykiem chrześcijańskim i jego propagowania w Polsce*. „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” T.26:1979 z. 4 s. 63—71.
89. Mazur Cz., *Materiały do bibliografii prac ks. Jana Czuja (1886—1957)*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanuła. Warszawa 1980 ATK, s. 236—243 (SACH., t. 2).
90. Mazur Cz., *Ojcowie Kościoła komentują Ewangelię* (Rec. z: 1. *Kazania i homilie na święta Pańskie i maryjne*. Pr. zbior. pod red. L. Gładyszewskiego. Lublin 1976; 2. *Ojcowie Kościoła komentują ewangelie nie-*

dzielne roku A. Oprac. M. Starowieyski. Kraków 1978). „Novum” 1980 nr 1 s. 138—140.

91. Mazur Cz., *Autobibliografia św. Augustyna* (Rec. z: Augustyn św.: *O nauce chrześcijańskiej. Sprostowania*. Tłum. J. Sulowski. Wstęp i oprac. E. Stanula. Warszawa 1979) „Novum” 1980 nr 7 s. 160—163.

92. Mazur Cz., *Czytanie Ojców* (Rec. z: *Ojcowie Kościoła komentując ewangelie niedzielne roku A., ...roku B.* Oprac. M. Starowieyski. Kraków 1978—1979). „Materiały Problemowe” 1980 nr 3 s. 141—143.

93. Młotek A., *Aktualne wartości katechezy patrystycznej*. „Znak” R.31:1979 nr 12 s. 1348—1351.

94. Młotek A., *U źródeł chrześcijańskiego rygoryzmu moralnego*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula. Warszawa 1980 ATK, s. 244—260 (=Sach., t. 2).

95. Morawiecki L., *Bustum caesaris*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula. Warszawa 1980 ATK, s. 261—265 (=Sach., t. 2).

96. Moulin L., *Wizerunek człowieka według „Reguły” św. Benedykta*. Tłum. M. Tarnowska. „W Drodze” 1980 nr 1 s. 15—24.

97. Myszor W., *Le paradis perdu et retrouve dans le Tractatus Tripartitus de Nag-Hammadi*. „Folia Orientalia” Vol.21:1980 s. 149—160.

98. Naumow A.E., *Święty Benedykt w piśmiennictwie cerkiewnoświatowskim*. „Znak” R.32:1980 nr 12 s. 1643—1647.

99. Ostrowski J.A., *Jonah on an early Christian sarcophagus in the collection of the National Museum in Cracow*. „Folia Orientalia” Vol.21:1980 s. 205—209.

100. Pieszczocho S., *Macierzyństwo duchowe Maryi w J. 19,25—27 według teologii patrystycznej i popatrystycznej*. „Studia Gnesnensia” T.4:1978 s. 163—179.

101. Paprocki H., (Rec. z: A.S. Atiya, *Historia kościołów wschodnich*. Warszawa 1978) „Novum” 1980 nr 2 s. 94—99.

102. Potok T., *Celsus i jego „Prawdziwe słowo”*. „Studia Filozoficzne” 1980 nr 3 s. 33—44.

103. Próchniak D., *Eczmiadzyn w IV i V wieku. Z problematyki genezy chrześcijańskiej architektury Armenii*. „Roczniki Humanistyczne” T.26:1978 z. 4 s. 19—36.

104. Przekop E., (Rec. z: A.S. Atiya, *Historia kościołów wschodnich*. Warszawa 1978) „Życie i Myśl” 1980 nr 5 s. 159—162.

105. Rahner H., *Mariologia w patrystyce łacińskiej*. Przeł. K. Obrycki. Bibliografią uzupełnił M. Starowieyski. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T.7:1979 s. 131—1877.

106. Rejmer J., *„Hexapla” w twórczości Orygenesesa*. „Meander” R.35:1980 z. 5/6 s. 237—242.

107. Riva C., *Święty Benedykt, patron Europy*. Tł. z wł. A. T. „Tygodnik Powszechny” R.34:1980 nr 33 s. 1.

108. Rode M., *Filozofia dziejów rozwoju myśli społecznej*. T. 2: *Starożytność*. Warszawa 1980 ChAT, ss. 514, nlb. 1.

109. Rosik S., *Finalizm życia chrześcijańskiego w świetle twórczości papieża Grzegorza Wielkiego*. Lublin 1980 Red. Wyd. KUL, ss. 255, nlb. 1, err.

110. Rubinkiewicz R., *Les sémitismes dans l'Apocalypse d'Abraham*. „Folia Orientalia” Vol.21:1980 s. 141—148.

111. Rusecki M., *Funkcja argumentacyjna cudów w pierwszych trzech wiekach Kościoła*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 2 s. 29—40.

112. (S.W.), *1500 rocznica urodzin św. Benedykta*. „Kierunki” R.26:1980 nr 13 s. 2.

113. Santorski A., *Miejsce patrologii wśród dyscyplin teologicznych*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 4 s. 45—51.

114. Schenk W., *Wpływ ruchu pielgrzymkowego na liturgię rzymską do VIII w.* „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 4 s. 129—135.

115. Sczaniecki P., *Jubileusz św. Benedykta*. „W Drodze” 1980 nr 1 s. 3—9.
116. Sczaniecki P., *Nauczyciel tych, co światu umierają* [św. Benedykt]. „W Drodze” 1980 nr 11 s. 80—84.
117. Siniscalco P., *Człowiek wobec świata. Aspekty religijne, etyczne i społeczne u pisarzy chrześcijańskich IV wieku*. Tłum. z wł. E. Zwolski. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.27:1980 z. 4 s. 167—178.
118. Sochoń J., (Rec. z: *Ojcowie Kościoła komentują ewangelie niedzielne roku B*. Oprac. M. Starowieyski. Kraków 1979). „Więź” 1980 nr 1 s. 119—123.
119. Sorge B., *Święty Benedykt, my i Europa*. Tł. z wł. S. Bakinowski. „Więź” 1980 nr 7/8 s. 78—91.
120. Starowieyski M., *Czytania patrystyczne w „Liturgii godzin”*. „Studia Theologica Varsoviensia” R.18:1980 nr 2 s. 241—251.
121. Starowieyski M., „*Patres Ecclesiae*”. *List apostolski Jana Pawła II w 1600-lecie śmierci św. Bazylego*. „Tygodnik Powszechny” R.34:1980 nr 8 s. 5.
122. Starowieyski M., *U źródeł polskiej kultury religijnej* (Rec. z: J. Czerniatowicz, Cz. Mazur, *Recepcja antyku chrześcijańskiego w Polsce XV—XVIII w. Materiały bibliograficzne*. T. I Cz. 1. Lublin 1978). „Tygodnik Powszechny” R.34:1980 nr 6 s. 7.
123. Starowieyski M., *Wędrowki benedyktyńskie*. „Tygodnik Powszechny” R.34:1980 nr 19 s. 1—3.
124. Stomma S., *Dzieło św. Benedykta widziane w przededniu XXI stulecia*. „Znak” R.32:1980 nr 12 s. 1657—1666.
125. Straub J., *W sprawie przetomu konstantyńskiego*. Tłum. z niem. M. Kaczmarkowski. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.27:1980 z. 4 s. 97—155.
126. Strzelczyk J., *Wizygoci w Hiszpanii*. „Mówią Wieki” 1980 nr 1 s. 22—27.
127. Strzelczyk J., *Spółczesność wizygocka IV wieku w świetle „Męczeństwa świętego Saby”*. „Eos” Vol.68:1980 fasc. 2 s. 229—250.
128. Strzelczyk J., (Rec. z: H. Wolfram, *Geschichte der Goten*. München 1979). „Przegląd Historyczny” 1980 z. 3 s. 581—586.
129. Szafranski W., *Problem autentyczności grobu św. Piotra w Rzymie w świetle wykopalisk w Bazylice Watykańskiej*. [W]: *1500-lecie upadku cesarstwa zachodniorzymskiego. Materiały...* Pod red. E. Konika. Wrocław 1979 s. 181—220 (= *Acta Univ. Wratisl. No 449 Antiquitas VIII*).
129. Szulc F., *Obraz świata a zbawienie w teologii judeochrześcijańskiej*. [W]: *Teologiczne rozumienie zbawienia*. Praca zbior. pod red. Cz. S. Bartnika. Lublin 1979 TN KUL, s. 47—67.
130. Szymański W., *Kompetencje konstantynopolańskiego synodu endemousa (do XI w.) odnośnie do sakramentów*. „Studia Warmińskie” T. XVI:1979 s. 309—432.
131. Szymusiak J., *Ostatnia wędrowka patriarchy Europy* [św. Benedykta]. „Kierunki” R.26:1980 nr 49 s. 4.
132. Śrutwa J., *Widowiska epoki klasycznej w ocenie Kościoła afrykańskiego II—V wieku*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.27:1980 z. 4 s. 43—56.
133. Tatar-Próchniak E., *Postać dziecięcego Chrystusa w sztuce wczesnochrześcijańskiej*. „Roczniki Humanistyczne” T.26:1978 z. 4 [druk:1980] s. 13—18.
134. Tomasz z Akwinu św.: *Ewangelia Ojców Kościoła według św. Mateusza. Biblia w rękę chrześcijan*. Oprac. i tł. J. Salij. „W Drodze” 1980 nr 2 s. 53—62, nr 4 s. 77—83, nr 6 s. 48—55, nr 9 s. 50—54, nr 10 s. 52—57, nr 12 s. 52—59.
135. Urban W., *Zachowany rękopis patrologiczny z księgozbioru bisku-*

pa Jana IV Rothe (1482—1506). „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” T.40:1980 s. 179—183.

136. Urban W., *Zainteresowania patrystyczne kanoników kapituły katedralnej we Wrocławiu w XVII wieku*. [W]: *Miscellanea patristica in memoriam Joannis Czuj*. Ediderunt V. Myszor et Ae. Stanula. Warszawa 1980 ATK, s. 266—279 (= SAc., t. 2).

137. Verbeke G., *La dignité de l'homme dans le traité De hominis officio de Gregoire de Nysse*. „Roczniki Filozoficzne” T.27:1979 z. 1 s. 139—155.

138. Wipszycka-Bravo E., *Wierni u stóp Symeona Słupnika. O społecznej funkcji ascetyzmu syryjskiego*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 4 s. 91—117.

139. Wipszycka E., (Rec. z: A. Krawczuk, *Upadek Rzymu. Księga Wojen*. Wrocław 1978). „Mówią Wieki” 1980 nr 4 s. 38—39.

140. Weiss A., *Patriarchaty w Kościele pierwszego tysiąclecia*. „Więź” 1980 nr 11/12 s. 94—105.

141. Włodarczyk S., *Tradycja jerozolimska grobu Najświętszej Maryi Panny w świetle tekstów Pisma św. i Tradycji*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1980 nr 6 s. 331—337.

142. Wojtczak J., *Pojęcie kultu Boga w „Divinae Institutiones” Firmianusa Laktancjusza*. „Studia Theologica Varsaviensia” R.18:1980 z. 2 s. 307—312.

143. Woźniakowski J., *Nursja*. „Znak” R.32:1980 nr 12 s. 1605—1609.

144. Wójcik W., (Rec. z: H.-J. Diesner, *Isidor von Sevilla und das westgotische Spanien*. Berlin 1977). „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” T.26:1979 z. 5 s. 97—100.

145. Wójtowicz H., *Studia nad Nonnosem*. Lublin 1980 Red. Wyd. KUL, ss. 316.

146. Wronikowska B., *Poglądy Ojców Kościoła na sztukę w ciągu dwóch pierwszych stuleci istnienia Kościoła*. „Roczniki Humanistyczne” T.26 1978 z. 4 [druk:1980] s. 5—12.

147. Żychiewicz T., *Żywy Ojciec Benedykt*. „W Drodze” 1980 nr 1 s. 25—34.

Czesław Mazur, Warszawa